

Puheenjohtaja Maria Löfgren Akavan liittokokouksessa 21.5.2024:

Ajankohtainen yhteiskunta- ja työmarkkinapoliittinen tilanne

Aloitus

Hyvät akavalaiset!

Tätä kevättä ovat värittäneet hallituksen uudistukset, jotka muuttavat voimakkaasti suomalaista työelämää ja työmarkkinoiden rakenteita. Osa niistä valitettavasti heikentää palkansaajan asemaa tai edunvalvonnan keinoja. Työmarkkinat ajautuivat keväällä syvään kriisiin, mikä heittää pitkän varjonsa tuleviin työehtoneuvotteluihin.

Työelämäuudistusten rinnalla yhteiskunnallista keskustelua ovat hallinneet isot lisäsopeutukset, joita hallitus linjasi kehysriihessä kolmen miljardin euron edestä. Me Akavassa pidämme sopeutuksia ja julkisen talouden tasapainottamista välttämättöminä, mutta toteutuksen kireä aikataulu, suhdannenäkymät ja osaavan työvoiman katveet voivat hidastaa aivan yhtä välttämätöntä talouskasvua sekä heikentää kuluttajien luottamusta.

Kolmantena keskeisenä keskustelunaiheena on EU-vaalit, joiden jälkeen linjataan merkittäviä unionin tulevaisuuden kysymyksiä. Äänestäkää ja vaikuttakaa!

Keskustelua Euroopasta

Aloitin Euroopasta.

Päättävällä viisivuotiskaudella Eurooppa on kohdannut kriisejä: pandemia ja Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan ovat vavahduttaneet päätöksentekoa ja käsityksiämme terveydestä ja turvallisuudesta. Kriisien lomassa EU on toteuttanut kunnianhimoista vihreän siirtymän ohjelmaa.

Kriiseistä huolimatta unioni on vienyt eteenpäin pienempiä, mutta merkittäviä vastuullisuuteen liittyviä hankkeita. Lopulta jäsenmaat löysivät yhteisen sävelen jopa yritys vastuudirektiivistä. Työelämän kysymyksissä katseemme kääntyvät yhä enemmän Eurooppaan. Vähimmäispalkka- ja palkka-avoimuusdirektiivit hyödyttävät meitäkin.

Jatkamme EU-keskustelua ja vaikuttamista yhdessä liittojemme ja yhteistyössä työmarkkinakeskusjärjestöjen kanssa. Painotamme työelämän haasteiden ratkaisemista: vapaa liikkuvuus edellyttää yhteistä sääntelyä, ja mielenterveysongelmat ja psykososiaalinen työturvallisuus vaatii myös rajat ylittävää otetta. Olisi hyvä, että Petteri Orpon hallitus näkisi, että työelämäasiat ovat ihmisille tärkeitä Euroopan unionin politiikkatoimia. On kuitenkin ilahduttavaa, että maamme hallitus haluaa edistää koulutus- ja tutkimusbudjetin kasvattamista sekä oikeudenmukaista, vihreää siirtymää.

Vihreän siirtymän onnistuminen vaatii kunnianhimoista ja järjestelmällistä työtä. Päätöksissä ja vuosilukutavoitteissa pitää pysyä. Suomelle ainoa merkittävä tiedossa oleva kasvun ja uusien työpaikkojen lähde on juuri vihreä siirtymä.

Tänään aamulla julkistimme Akava Works -raportin EU:n ilmastopolitiikan vaikutuksista Suomen talouteen, jonka Oxford Economics on laatinut meille. Vihreä siirtymä avaa Suomelle suuria mahdollisuuksia ja meidän on tehtävä parhaamme

saavuttaaksemme ilmastojohtajuuden näkymä. Se kasvattaisi tuottavuutta ja talouskasvua sekä mahdollistaisi osaltaan nykyisen hyvinvointivaltion ylläpitämisen ilman, että joudumme turvautumaan jatkuviin sopeutustoimiin.

Euroopan unioni on talous- ja turvallisuusyhteisö, mutta myös arvoyhteisö. Oikeusvaltiota on vaalittava, huollettava ja kehitettävä. Meidän pitää erottua niistä jäsenvaltioista, jotka polkevat oikeusvaltiokriteereitä ja demokratiaa. Suomen pitää Akavan tavoin vaatia, että tutkimuksen, koulutuksen, tieteen ja taiteen vapaus nostetaan nimenomaiseksi oikeusvaltiokriteeriksi.

Panostamme siihen, että saamme luotua hyvät yhteistyösuhteet uusiin meppeihin. Toivottavasti mahdollisimman moni suomalainen valikoituu parlamentissa työelämän, sosiaaliturvan ja koulutuspolitiikan valiokuntiin.

Jäsenkehitys myönteistä – erityisesti nuorissa

Hyvä liittokokousväki, Euroopasta Suomeen ja nuoriin.

Yleisen järjestäytymisasteen laskusta huolimatta Akavan liittojen kokonaisjäsenmäärä kasvoi merkittävästi vuonna 2023. Nyt meitä akavalaisia on kaikkiaan 623 000. Kasvu vetää minut nöyräksi: jäsenet ovat osoittaneet luottamustaan vaikeassa tilanteessa. Jäsenmäärän kasvaessa vastuumme korostuu: meidän pitää pystyä yhdistämään ja palvelemaan yhä moniarvoisempaa kenttää.

Luvut kertovat kiistatta, että olette liitoissamme tehneet hyvää työtä. Palveluillenne ja työelämän tukiverkoille on tarvetta ja kysyntää.

Erityisen tyytyväinen olen liittojen uusista opiskelijajäsenistä. Liittoihimme tuli 6 000 uutta opiskelijajäsentä viime vuonna. Opiskelijoiden ja nuorten huoliin olemme pyrkineet vastaamaan sekä strategisesti että operatiivisesti. Tähän sitouduin pyrkiessäni Akavan puheenjohtajaksi syksyllä 2022.

Olen iloinen, että yhdessä Akavan opiskelijoiden ja liittojemme kanssa olemme nostaneet Akavan yhä selvemmin myös nuorten ja opiskelijoiden etujärjestöksi

Nuorten asemaan vaikutetaan esimerkiksi määräaikaisuuksiin puuttamalla

Vaikutamme siihen, että nuoria odottaa hyvä, kestävä ja tasapainoinen työelämä. Kun he luottavat tulevaisuuteen, Suomi menestyy paremmin.

Tämän tavoitteen kanssa ristiriidassa on esimerkiksi se, että hallitus ajaa muutosta määräaikaisuuden perusteluvollisuudesta luopumiseksi, joka uhkaa heikentää pätkätyöntekijöiden asemaa entisestään. Tämä iskee kovaa työelämässä aloittaviin nuoriin – ja erityisesti alle nelikymppisiin naisiin.

Määräaikainen sopimus estää ottamasta vastaan vakituista työtä, vaikka se vastaisi paremmin omaa osaamista ja olisi paremmin palkattua. Ratkaisuksi olemme ehdottaneet, että työntekijä voisi irtisanoutua yli 6 kuukautta kestävästä määräaikaisesta työsuhteesta, ja jos määräaikaisuudelle ei ole perustetta, irtisanoutumisaikaa ei tarvitsisi noudattaa. Lakiin tulee myös kirjata, että raskaus ei saa vaikuttaa työsuhteen jatkumiseen tai vakinaistamiseen.

Viestimme on otettava vakavasti politiikan pöydissä. Hyvä hallitus, tarjoamme teille väkevän keinon, jolla voitte edistää työllisyyttä. Suomea ei pelasteta epävakailta, vaan oikeudenmukaisilla työehdoilla ja hyvillä työoloilla.

Nuorten mielenterveys ja tulevaisuudenusko

Nuorten mielenterveydestä puhutaan paljon. Mutta riittävätkö teot ongelmien ratkaisuun?

Esitin presidenttiehdokkaille arvokeskustelussamme marraskuussa toiveen, joka on edelleen olennainen: pitääkö esillä teemoja, jotka vahvistavat nuorten uskoa hyvään elämään ja tulevaisuuteen.

Lähestymme tällä aiheella tasavallan presidenttiä ja muita päättäjiä syksyllä, kun saamme koottua liittojemme kanssa ratkaisuehdotuksia nuorten ongelmiin. Ne pohjaavat tuoreeseen tietoon, jota kokosimme kampanjassamme ”Mieleni terveys on #TärkeäOsaMinua”. Se tavoitti laajasti nuoria ja opiskelijoita ja toi meille yli 700 kokemustarinaa.

Presidentti ei päätä nuorten hyvinvoinnista tai heille kohdennettavista resursseista. Hän voi vaikuttaa yhteiskunnallisiin asenteisiin nuoria ja tulevaisuutta kohtaan. Ja ne vaikuttavat käytännön politiikkaan.

Koulutus- ja osaamistason nosto

Hyvät akavalaiset, osaaminen ja koulutus tuovat uskoa hyvään elämään ja tulevaisuuteen – niillä rakennamme uuden menestyksen ja vankan perustan kestäväälle ja innovatiiviselle osaamis- ja sivistisyhteiskunnalle.

Koulutusjärjestelmän tila ja osaamistaso ovat tärkeimpiä hyvinvointiedellytysten turvaamisen mittareita. Vain nostamalla osaamis- ja koulutustasoa saavutamme riittävät edellytykset hyvinvointiyhteiskunnalle ja korkealle elintasolle.

Korkeakoulutettujen työttömyys on ollut kasvussa, mutta silti on selvää, että korkea koulutus on paras työllisyyden tae. Korkeammin koulutettu työllistyy muuttuvilla työmarkkinoilla paremmin kuin matalammin koulutettu. Korkealla osaamisella saavutamme parempaa työn tuottavuutta.

Koulutus- ja osaamistason nosto edellyttää, että panostamme järjestelmällisesti koko koulutusketjuun, varhaiskasvatuksesta tohtorintutkintoihin. Mitä varhaisemmin oppimisen haasteisiin puututaan, sitä tehokkaampia ja edullisempaa niiden hoitaminen on. Myös jatkuvaan oppimiseen on pika-aikataululla saatava tarvittavat resurssit.

Olemme esittäneet pitkäjänteistä, pysyvää ja sitovaa koulutusrahoituksen ja -resurssien suunnitelmaa, joka ulottuu yli hallituskausien ja kattaa kaikki koulutusasteet ja erityisen tuen tarpeen.

Hallituskaudella on tehty tärkeitä päätöksiä korkeakoulujen aloituspaikkojen lisäämiseksi ja koulutustason nostamiseksi. Joskin yli 8 000 korkeakoulujen aloituspaikkaa vielä uupuu, kun tavoittelemme sitä, että puolet ikäluokista on korkeakoulutettuja. Kiitämme hallitusta siitä, että leikkauksia ei kohdennettu perusopetukseen ja tutkimus- ja kehitystoimintaan. Ilman laadukasta koulutusta

emme voi saavuttaa TKI-tavoitteitamme tai ratkaista osaajapulaa, joka on yksi pahimmista kasvun pullonkauloista.

Kasvun eväitä yritystuki- ja verojärjestelmän uudistuksilla

Suomi on ollut talouden alisuoriutuja jo yli 15 vuotta.

Tässä tilanteessa kaivataan kasvua, ja huolta aiheuttavat hallituksen uusien sopeutustoimien eli leikkausten ja veronkiristysten kohdennuksen ohella niiden ajoitus. Jäähdyttävätkö ne entisestään kasvua? Esimerkiksi leikkaukset sotealueille, järjestöihin ja julkiseen hallintoon iskevät palveluihin ja kovin moneen akavalaiseen, vaikka tarve heidän työpanokselleen ei leikkaamalla vähene.

Sopeutustoimet eivät kohdistuneet juurikaan yrityksiin. Akavan ja monen muun asiantuntijan mielestä yritystukijärjestelmä on vihdoin uudistettava. Säilyttävien tukien sijaan merkittävä osa yritystuista ja TKI-panostuksista pitää ohjata vihreään siirtymään ja digitalisaatioon.

Nyt vaikuttaa, että hallitus sen sijaan vähentää investointitukia vihreään siirtymään. Kiertotalouteen on panostettava myös Euroopan omavaraisuuden vahvistamiseksi. On tärkeää, että yritysten investointilupien yhden luukun hanke etenee joutuisasti. Yritysten toimintaympäristön pitää olla vakaa. On vältettävä kehää, jossa sääntely ja poliittiset tavoitteet jatkuvasti muuttuvat.

Yritystukijärjestelmän uudistamisen lisäksi on uskallettava tarkastella verotuksen kokonaisuutta. Verojärjestelmän pitää tukea työntekoa, uralla etenemistä ja ansiokehitystä, osaamista ja kestäväää kasvua. Hallituksen pitää kääntää kurssia viimeistään puolivälitarkastelunsa yhteydessä kevättalvella 2025.

Yksipuoliset työelämäreformit kärjistäneet työmarkkinatilanteen

Hyvät liittokokousedustajat, palaan vielä työmarkkinatilanteeseen, jota on kevään mittaan leimannut kärjistyminen.

Hallitus on pitänyt "laput silmillä ja korvat kiinni", vaikka meidän kannanottomme olisivat tarjonneet maltillisia ratkaisuesityksiä. Valitettava totuus on, että hallituksen työelämäuudistukset heikentävät yksipuolisesti työntekijöiden asemaa eikä valmistelun aikana saatu läpi tasapainoisempaa kehittämisotetta.

Eniten kannan huolta siitä, että suurelle osalle muutoksista ei ole kyetty arvioimaan työllisyys- tai talousvaikutuksia, ja silti niiden toteuttamista perustellaan oletetuilla vaikutuksilla.

Paikallisen sopimisen kontrolloimaton lisääminen, palkankorotuksiin lainsäädännöllä puuttuminen eli niin sanottu vientimalli, irtisanomisperusteiden keventäminen ja yhteistoiminnan vähentäminen varmaan tekevät yritysomistajien elämästä helpompaa, mutta työ tuskin muuttuu niiden avulla tuottavammaksi ja työntekijät luovemmiksi. Epävarmuus kasvaa, mahdollisuudet jatkuvaan oppimiseen uhkaavat heiketä ja osaajapula pahenee monella alalla.

Kun samalla kertaa myllätään merkittävä osa työmarkkinoiden rakenteista, tulokselliseen sopimiseen tarvittava luottamus heikkenee. Vaarana on, että tämä

rapauttaa sopimiskykyämme, mikä vaikeuttaa sekä työehtoneuvotteluja että työpaikkasopimista.

Innovaatiot, luovuus ja tuottavuus kukoistavat henkilöstöä arvostavan johdon ja työtään arvostavan henkilöstön avulla. Kun tämä yhtälö ei toteudu kaikilla työpaikoilla, päättäjien on luotava sen toteutumista edistävät rakenteet viime kädessä lainsäädännöllä.

Työhyvinvointi, työllistymisvapaa ja työttömyysturvalla opiskelu

Panostaminen työkykyyn ja työhyvinvointiin on taloudellisesti ja inhimillisesti kannattavaa. Me Akavassa vaadimme psykososiaalisen kuormituksen ennaltaehkäisyä ja hallintaa koskevan lainsäädännön uudistamista. Tämä edistäisi työllisyyttä, kilpailukykyä ja hyvinvointia pitkällä aikavälillä. Se pidentäisi työuria sekä vähentäisi työkyvyttömyyden kustannuksia ja sairauspoissaoloja. Poliittista ymmärrystä ratkaisullemme on, ja haluamme uskoa sen etenevän lähitulevaisuudessa.

Työttömyysturvaa uudistetaan leikkaamalla varsin kovalla kädellä kannusteiden lisäämiseksi. Meillä on aito huoli siitä, syntykö tarvittavia yksityisen sektorin työpaikkoja, joihin voi työllistyä.

Tehokas työnhaku on kohtalonkysymys työttömyysuhan alla oleville. Ratkaisuna olisi parantaa mahdollisuuksia kokopäiväiseen työnhakuun: työllistymisvapaata pitää muuttaa siten, että taloudellisista ja tuotannollista syistä irtisanotulla on oikeus saada palkallista vapaata työnhakuun, kun hän sitoutuu hakemaan töitä irtisanomisaikana.

Opiskelumahdollisuuksia työttömyysturva-ajalla on laajennettava. Yksinkertaista olisi lieventää omaehtoiseen opiskelun tarvehankintaa. On yksilön ja yhteiskunnan voimavarojen haaskausta, jos työtön ei saa parantaa työllistymismahdollisuuksiaan opiskelemalla.

Tämän vaalikauden merkittävin vaikuttamisen paikka on vuoden 2025 kevään puolivälitarkastelu, johon jo valmistaudumme. Välietappina on syksyn budjettiriihi. Samalla jatkamme matkaa kohti seuraavaan hallitusohjelmaan liittyviä tavoitteita.

Kunta- ja hyvinvointialuevaalit ovat erittäin tärkeitä usealle jäsenjärjestöllemme. Tavoitteidemme valmistelu on loppusuoralla, ja ohjelma hyväksytään hallituksessa elokuussa. Kunnissa ja hyvinvointialueilla tarvitaan nopeasti toimia, joilla turvataan palvelut ja henkilöstön toimintaedellytykset.

Lopuksi Akavan strategiasta

Hyvät akavalaiset, lopuksi haluan vielä sanoa muutaman sanan strategiauudistuksestamme. Kirkastamme siinä, miksi ja keitä varten olemme, mitä tavoittelemme. Miten toimimme ja millainen järjestöllinen identiteettimme on. Millainen uudistaja ja vaikuttaja olemme, miten teemme mahdollisimman tehokasta työtä kestävän työelämän ja akavalaisien puolesta.

Olemme kyselyin ja keskusteluin kuulleet laajasti akavalaisia toimijoita hallituksestamme toimikuntiemme jäseniin. Prosessi etenee hyvin, mutta työtä on vielä jäljellä. Akavan hallitus käsittelee asiaa perusteellisesti seuraavan kerran

kesäkuussa ja uusi strategiamme päätetään syysliittokokouksessamme marraskuussa.

Kiitokset

Sitten aivan lopuksi kiitoksiin.

Hyvä liittokokousväki: jäsenliitoissamme, neuvottelujärjestöissä ja Akavassa olette luottamushenkilöinä ja työntekijöinä tehneet korvaamattoman tärkeää työtä. Lämpimät kiitokset siitä.

Vaikka kevät ei ole ollut niitä helpoimpia, olette tehneet työtänne asiantuntevasti ja omistautuneesti.

Kiitän kaikkia teitä, jotka olette antaneet palautetta, neuvoja ja apua, osallistuneet sisäiseen keskusteluun ja valmisteluun, tehneet päätöksiä. Puheenjohtajalle vuoropuhelu liittojen ja myös jäsenkunnan kanssa on arvokasta. Jokainen viestinne on tärkeä ja edistää toimintamme kehittämistä.

Näillä sanoin toivotan hyvää ja keskustelevaa liittokokousta.

Kiitos!